VALDA PUNDURE

BĒRNU ĀRSTS JĒKABS NĪMANIS

Bērnu ārsts Jēkabs Nīmanis. Majori, ap 1970. g.

Savulaik Latvijā plaši pazīstamā bērnu ārsta Jēkaba Nīmaņa lielākais mūža veikums saistīts ar 20. gs. pirmo pusi, savukārt 20. gs. otrajā pusē, padomju varas laikā, viņš pieskaitāms pie tiem Latvijas mediķiem, kuru vārdus veltīgi meklēt kādā no tā laika enciklopēdiskajiem un periodiskajiem izdevumiem.

Jēkabs Nīmanis nāk no Vidzemes, no Cēsu puses, viņš dzimis kā vienpadsmitais un pēdējais bērns ģimenē 1892. gada 22. jūlijā Priekuļu pagastā, kur viņa tēvam piederēja lauku saimniecība ar nepilniem 30 ha zemes.

Pamatizglītību J. Nīmanis ieguvis Priekuļu sešgadīgajā skolā. 1913. gadā kā eksterns beidzis Veļikije Luku reālskolu, latīņu valodu nokārtojis Tērbatas Aleksandra

Tērbatas Universitātes Medicīnas fakultātes students Jēkabs Nīmanis
(no kreisās) Cēsu hospitālī 1916. gada jūnijā

ģimnāzijā, un tajā pat gadā iestājies Tērbatas (Tartu) Universitātes Medicīnas fakultātē, kur mācījies līdz 1917. gada pavasarim, kad kā ārsts mobilizēts Krievijas armijā. Tērbatā aizvadītajos studiju gados bijis saistīts ar studentu biedrību “Atauga”.

Ārsta diplomu J. Nīmanis saņēmis 1918. gada maijā Maskavas universitātē, turpinot ārsta dienestu Krievijas armijā. Pēc tam nepilnu pusgadu bijis mobilizēts Igaunijas armijā, bet no 1919. gada decembra līdz 1922. gada jūnijam bijis Latvijas armijas ārsts.

Pēc demobilizēšanās ceļš J. Nīmani aizvedis uz Latvijas Universitātes Medicīnas fakultāti, kur no 1922. gada septembra līdz 1926. gadam viņš bijis Bērnu slimību katedras un klīnikas asistents.

Šajā laikā sākusies arī viņa saistība ar Latvijas valsts zīdaiņu un mazbērnu namiem. No 1924. gada līdz 1932. gadam J. Nīmanis vadījis Valsts Rīgas zīdaiņu namu, no 1932. gada līdz 1940. gadam – Valsts Majoru mazbērnu namu. Vienlaikus bijis konsultants visos valsts zīdaiņu un mazbērnu namos Rīgā, Majoros, Kalkūnē un Liepājā.

1926. gadā Valsts Rīgas zīdaiņu namā J. Nīmanis uzsācis pirmo vakcināciju ar prettuberkulozes vakcīnu BCG, kas bija saņemta no Pastēra institūta Parīzē. Pēc tam vakcināciju uzsāka arī pārējos Latvijas zīdaiņu un mazbērnu namos. Par iegūtajiem rezultātiem viņš ziņojis Latvijas Mikrobioloģijas institūta direktoram

profesoram Augustam Kirhenšteinam, kurš apkopotos materiālus par vakcināciju ar BCG vakcīnu Latvijā nosūtījis profesoram Albēram Kalmetam uz Pastēra institūtu Parīzē.

1925. gada decembrī J. Nīmanis apstiprināts par Rīgas pilsētas Bērnu slimnīcas "James Armitstead" direktoru un lielās darba slodzes dēļ atteicies no asistenta vietas Latvijas Universitātes Medicīnas fakultātes Bērnu slimību katedrā.

Būdams Bērnu slimnīcas direktors līdz pat 1936. gadam, J. Nīmanis daudz darījis slimnīcas modernizācijā, teritorijas labiekārtošanā, ārstnieciskās palīdzības paplašināšanā, slimnīcas personāla darba apstākļu uzlabošanā. 1927. gadā viņš Bērnu slimnīcā izveidojis mācītu bērnu kopēju skolu ar viengadīgu apmācību kursu 20 skolniecēm; par lektoriem skolā strādājuši Bērnu slimnīcas ārsti.

Kā atzinību par darbu Bērnu slimnīcas labā J. Nīmanis zināšanu papildināšanai 1928. gada rudenī komandēts uz vairākām Rietumeiropas valstu klīnikām.

1935. gadā Rīgā, Āgenskalnā, Daugavgrīvas ielā, J. Nīmanis atvēris nelielu, ar 40 gultām, privātu bērnu klīniku, kuru vadījis līdz 1940. gada novembrim, kad slimnīca nacionalizēta. Pēc tam vēl gadu viņš bijis šās slimnīcas galvenais ārsts.

No 1926. gada līdz 1940. gadam J. Nīmanis bijis bērnu ārsts arī vairākās ārvalstu vēstniecībās Rīgā.

No 1942. gada līdz 1944. gada oktobrim J. Nīmanis bijis Latvijas Universitātes Medicīnas fakultātes Bērnu slimību katedras un klīnikas lektors, privātdocents un katedras vadītājs (katedru pieņēmis 1944. gada 1. jūlijā no profesora Eduarda Gartjē).

1944. gada martā J. Nīmanis aizstāvējis doktora disertāciju par tēmu "Pētījumi par latviešu zīdaiņu attīstību pēc Latvijas Valsts zīdaiņu nama materiāliem".

1944. gada skarbīe rudens vēji aizpūtuši J. Nīmani ar ģimeni uz Ventspili, kur no 1944. gada novembra līdz 1945. gada jūlijam viņš bijis Ventspils slimnīcas un ambulances bērnu ārsts. Caur laipnu roku J. Nīmanis saņēmis profesora Paula Stradiņa 1945. gada 22. maijā rakstīto vēstuli, kura sākās ar vārdiem "Mīļo kolēģi." Vēstules oriģināls glabājas Paula Stradiņa Medicīnas Vēstures muzeja rokrakstu krātuvē un tajā cita starpā rakstīts: *"Fakultāte pieņēmusi vispārēju lēmumu lūgt, lai visi vecie mācības spēki atgrieztos agrākajās vietās un, saprotams, mēs visi ļoti priecāsimies atkal redzēt Jūs savās rindās. Bērnu slimību klīniku gan vada patlaban doc. v. izpildītājs Ebels, bet domāju, ka darba pietīktu abiem. Pediatru Rīgā ir ļoti maz un ja mēs domājam par bērnu slimnīcas tālāko izveidošanu, tad Jūsu pieredze un padoms būs vairāk kā vietā.*

... Saprotams, tās lietas nav mūsu kompetencē, jo mēs nezinām, vai ar Jūsu atgriešanos, Jūs uzņemtos Bērnu slimnīcas vadību, vai to turpinātu tagadējā direktore kolēģe Neimane.

Par visām šīm lietām varētu pārrunāt šeit uz vietas.

Atļaujiet vēlreiz izteikt cerību, ka mēs jo drīzi varētu Rīgā sastapties... Jūsu P. Stradiņš."

1945. gada septembrī J. Nīmanis ar ģimeni atgriezies Rīgā, bet laiks pēc atgriešanās viņam diemžēl nav bijis labvēlīgs. Nedaudz vairāk par gadu J. Nīmanis bijis

Valsts Rīgas zīdaiņu namā.

Dr. J. Nīmanis (vidū), Dr. Alma Vāvere-Klucs (no labās),
vecākā māsa Andže (no kreisās). 1924. g.

konsultants un bērnu ārsts Rīgā, Majoros, arī dzimtajos Priekuļos, bet 1950. gada rudenī ticis represēts. Pats viņš to saucis par trimdu un laiku līdz 1955. gadam bijis spiests pavadīt Kirovas apgabalā Krievijā, kur tajā laikā vadījis bērnu namus un slimnīcu. 1956. gadā J. Nīmanis atgriezies Latvijā, nepilnu gadu strādājis par pediātru Rīgas mazbērnu novietnē, pēc tam pensionējies un aktīvo ārsta darbu pārtraucis. Dzīvojis Jūrmalā, Majoros, kur arī 1979. gada 18. martā miris; apbedīts dzimtajā pusē Priekuļu kapos.

Ārstam J. Nīmanim dzīvē bijis viens mērķis – darbs Latvijas bērnu labā. Viņš bijis arī Bērnu draugu biedrības un Bērnu palīdzības savienības biedrs. Īpašu popularitāti bija iemantojušas divas J. Nīmaņa sarakstītās grāmatas. Grāmata "Zīdāinis" laikā no 1928. gada līdz 1944. gadam izdota astoņas reizes. Tā rakstīta, domājot par Latvijas dzīvā spēka saglabāšanu, par visjaunākās paaudzes miesīgo un garīgo veselību un adresēta kā rokasgrāmata mātēm, mācītām kopējām, māsām un vecmātēm. Šo grāmatu savulaik ļoti atzinīgi novērtēja gan latviešu, gan arī citu tautību ģimenes, un tā pilnībā attaisnojusi autora novēlējumu – "*no sirds pie sirds.*"

Grāmata "Mazbērns" no 1930. gada līdz 1949. gadam piedzīvojusi četrus izdevumus. Tā veltīta latvju mātei un rakstīta kā papildinājums vēl visai trūcīgajai latviešu valodā izdotajai literatūrai par bērniem mazbērna vecumā. Grāmatā ir daudz uzmundrinošu un pamācošu padomu, tā bija domāta kā bērnu audzināšanas palīgs vecākiem.

Par nopelniem Latvijas brīvvalsts labā Jēkabs Nīmanis 1928. gadā apbalvots ar Latvijas atbrīvošanas kara piemiņas zīmi, bet 1932. gadā – ar IV šķiras Triju zvaigžņu ordeni.

Literatūra

Bērnu ārsta Jēkaba Nīmaņa autobiogrāfija ar parakstu. Majori, 1978. – 2. lpp. [Rokraksts. Glabājas Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejā.]

Es viņu pazīstu. Latviešu biogrāfiskā vārdnīca. – Rīga, 1939. – 358. lpp.

Latvijas Universitāte divdesmit gados: 1919–1939: II daļa. – Rīga, 1939. – 475. lpp.

Latviešu ārstu un zobārstu apvienības apkārtraksts. – 1979. – Nr. 117. – 25. lpp.

A. Kalmeta vēstule A. Kirhenšteinam. Parīze, 1927. 1. lpp. [Noraksts. Glabājas Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejā.]

A. Kirhenšteina vēstule J. Nīmanim. Rīga, 1927. – 1. lpp. [Glabājas Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejā.]

Nīmanis J. Zīdāinis. – Rīga, 19281; 19948.

Nīmanis J. Mazbērns. – Rīga, 19301; 19494.

Jēkabs Nīmanis. Mana darbība Latvijas valsts zīdaiņu un mazbērnu namos. Majori, 1978. – 3. lpp. [Rokraksts. Glabājas Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejā.]

Jēkabs Nīmanis. Mana darbība Rīgas pilsētas Bērnu slimnīcā "*James Armitstead*". Majori, 1978. – 3. lpp. [Rokraksts. Glabājas Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejā.]

P. Stradiņa vēstule J. Nīmanim. Rīga, 1945. g. 22.V. – 3. lpp. [Glabājas Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejā.]

Doctor Jēkabs Nīmanis (Summary)

By Valda Pundure

The article is dedicated to life and work of Jēkabs Nīmanis (1892–1979), a well-known paediatrician during the first half of the 20th century in Latvia. He pertains to those Latvian physicians, whose names cannot be found in editions of Soviet time during the second half of the 20th century.

The aim of doctor J. Nīmanis life was work for the benefit of Latvian children. His work was connected with all of the country's infants' and children's homes. He was the director of Riga City Children's hospital for over 10 years. He opened and administered his own private children's clinic up to its nationalisation in 1940. J. Nīmanis worked as an assistant, a lecturer, a private associate professor, the head of the chair at Latvia University Medical faculty Chair and Clinic of Paediatrics. He was awarded a memorial token of Latvia liberation war and the Three Stars Order (4th class) for his merits for the benefit of Latvian state.

When the Soviet power was established in Latvia, J. Nīmanis was subjected to repression and exiled to Kirov region in Russia. After the return to Latvia he soon retired and ceased working as a doctor.

Valda Pundure

Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs
Antonijas iela 1, Rīga LV-1360, Latvija
e-pasts: valdapundure@e-apollo.lv